

Remissvar SOU 2017:92

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

SOU 2017:92 Transpersoner i Sverige. Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor

Malmö mot Diskriminering (MmD), som beretts tillfälle att yttra sig över rubricerad utredning, vill utifrån sitt verksamhetsområde lämna följande synpunkter.

Enligt kommittédirektivet för utredningen (Dir. 2016:102) ska den särskilda utredaren kartlägga transpersonernas villkor och situation i samhället. Utredaren ska föreslå konkreta insatser som bidrar till att förbättra transpersoners levnadsvillkor och ge transpersoner en tryggare tillvaro.

MmD välkomnar utredningen och anser att det är positivt att denna kunskapsöversyn görs. Vidare delar MmD till stora delar utredningens bedömningar och förslag. MmD vill dock understryka vikten av att utvärdera både de förslag som ges på översyn av kommande lagstiftningen men även på redan befintlig lagstiftning. Det är av stor vikt att säkerställa att de bedömningar och förslag som ges de facto innebär ett utökat skydd och en stärkt ställning för transpersoner. Därför välkomnar MmD särskilt de förslag som innebär att konkreta handlingsplaner tas fram, lagändringar föreslås, ansvariga samordningsmyndigheter pekas ut samt att ett ökat stöd garanteras till antidiskrimineringsbyråerna. Dock anser MmD att det är beklagligt att inte fler konkreta insatser föreslås av utredningen.

De synpunkter vi lämnar är koncentrerade till de förslag och bedömningar som ges i utredningens 14:e kapitel, som grundar sig på den redogörelse som utredningen gett i kap. 1–13. Vi på MmD bygger våra synpunkter på en samlad analys av utredningen som helhet och av utredningens olika delar. Denna analys och våra synpunkter till utredningens olika förslag finns på de följande sidorna.

Innehållsförteckning

Kapitel 14.1 Transpersoners levnadsvillkor	3
<i>Kapitel 14.1.1 Samordning av arbetet för hbtqi-personers rättigheter.....</i>	3
<i>Kapitel 14.1.2 Utredning om att införa ett tredje juridiskt kön</i>	3
<i>Kapitel 14.1.4 Ökande möjligheter till personlig upprättelse för diskriminerade</i>	3
<i>Kapitel 14.1.6 X som könsmarkör i svenska pass.....</i>	4
<i>Kapitel 14.1.11 Pågående och kommande lagstiftningsarbete och arbete med uppföljning av Sveriges åtaganden med mänskliga rättigheter.....</i>	4
Kapitel 14.2 Fler perspektiv på transpersoners levnadsvillkor.....	4
<i>Kapitel 14.2.1 Barn och unga personers levnadsvillkor.....</i>	4
<i>Kapitel 14.2.3 Föräldraskap och familjebildning</i>	5
Kapitel 14.4 Bemötande inom hälso- och sjukvård samt social omsorg.....	5
Kapitel 14.6 Transpersoners situation på arbetsmarknaden	6
<i>Kapitel 14.6.1 Kunskapsspridande insatser</i>	6

Kapitel 14.1 Transpersoners levnadsvillkor

Kapitel 14.1.1 Samordning av arbetet för hbtqi-personers rättigheter

MmD tillstyrker utredningens förslag.

MmD vill särskilt understryka vikten av att en handlingsplan tas fram, då det har visat sig att regeringens strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck som beslutades den 12 december 2013, inte på ett tillräckligt effektivt sätt har fungerat. Med en handlingsplan för det fortsatta arbetet för hbtqi-personers rättigheter kan konkreta mål sättas upp och en tillräcklig budget tillförsäkras. Detta skulle även harmonisera med de rekommendationer som getts av Europarådets avdelning för frågor om sexuell läggning och könsidentitet (jfr. kap. 4.3.1 i utredningen).

Kapitel 14.1.2 Utredning om att införa ett tredje juridiskt kön

MmD delar åsikten att det är av vikt att för statistiska ändamål kunna kartlägga ojämlika förhållanden mellan könen. Detta ändamål bör dock kunna uppnås trots införandet av ett tredje juridiskt kön och könsneutrala personnummer. Enligt MmD:s mening bör de administrativa hinder som utredningen redovisat i sitt 11:e kapitel ges stor betydelse för en eventuell utredning om att införa ett tredje juridiskt kön. Vad som framkommer i utredningen är hinder i hbtqi-personers vardag som på ett effektivt sätt skulle kunna undanröjas lagstiftningsvägen. MmD uppmanar därmed till en övergripande utredning som beaktar effekterna av införandet av ett tredje juridiskt kön i relation till de hinder utredningen redovisat i kapitel 11.

Kapitel 14.1.4 Ökande möjligheter till personlig upprättelse för diskriminerade

MmD delar utredningens bedömning.

MmD vill särskilt understryka följande: Mot bakgrund av vad som redovisats i utredningen avseende att transpersoner saknar förtroende för myndigheter och andra samhällsinstanser och därmed avstår från att söka stöd och hjälp av dessa får det anses vara av stor vikt att säkra antidiskrimineringsbyråerna fortsatta existens. För att kunna göra detta krävs säker finansiering, varför MmD välkomnar utredningens förordande om att byråerna ska ges möjlighet att söka stöd för flera år i taget samt att det statliga stödet bör fortsätta öka över tid. Ur ett transperspektiv är det av central betydelse att antidiskrimineringsbyråernas verksamhet kan fortsätta växa och stärkas.

Kapitel 14.1.6 X som könsmarkör i svenska pass

MmD tillstyrker utredningens förslag.

Kapitel 14.1.11 Pågående och kommande lagstiftningsarbete och arbete med uppföljning av Sveriges åtaganden med mänskliga rättigheter

MmD delar utrednings bedömning.

MmD delar utredningens bedömning om att kommande lagstiftningsarbete bör följas upp för att säkerställa att önskad effekt uppnås vad gäller transpersoner och personer med intersexvariationer. Vidare delar MmD bedömningen att ett hbtqi-perspektiv alltid ska ingå när Sveriges konventionsåtaganden analyseras och följs upp.

Därtill vill MmD kommentera följande: MmD är positivt inställda till en ändring av diskrimineringsgrunden "könsöverskridande identitet eller uttryck" till "könsidentitet eller könsuttryck" och att definitionen i Diskrimineringslagen ändras till "en persons identitet eller uttryck i form av kläder, kroppsspråk, beteende eller annat liknande förhållande med avseende på kön".

MmD välkomnar även att könsidentitet och könsuttryck läggs till i bestämmelserna om hets mot folkgrupp, olaga diskriminering samt i åtalsregeln om förolämpning. MmD vill dock understryka vikten av att dessa ändringar de facto får de effekterna som är tänkta och att det därigenom säkerställs att transpersoner får ett ökat skydd. Därav är det av vikt att se över den slutgiltiga utformningen av bestämmelserna så att de får en effektiv tillämplighet i praktiken. Detta gäller även vad avser bestämmelsen om hets mot folkgrupp och hur transpersoner bör inkluderas i densamma. Detta för att säkerställa att det skydd som eftersträvas inte i praktiken urvattnas.

Slutligen är MmD positivt inställda till att diskrimineringsgrunden könsidentitet och könsuttryck görs grundlagsskyddade i den kommande översynen av grundlagen.

Kapitel 14.2 Fler perspektiv på transpersoners levnadsvillkor

Kapitel 14.2.1 Barn och unga personers levnadsvillkor

MmD tillstyrker utredningens förslag.

MmD vill tillägga följande. MmD delar uppfattningen att ett trans- och intersexperspektiv måste påläggas det fortsatta arbetet med att göra Barnkonventionen till svensk lag och anser att det är

beklagligt att det fattas i SOU 2016:19 *Barnkonventionen blir svensk lag*. Dock gäller Barnkonventionen redan idag till följd av att Sverige har tillträtt konventionen. Därmed bör dessa perspektiv få genomslag på det arbete för barns rättigheter som Sverige redan har förpliktat sig att utföra. Detta gäller särskilt Barnkonventionens bestämmelser om rätten till bästa uppnåeliga hälsa och rätt till hälso- och sjukvård, som även utredningen nämner.

Kapitel 14.2.3 Föräldraskap och familjebildning

MmD tillstyrker utredningens förslag.

MmD vill tillägga följande. Det har tidigare lämnats förslag i SOU 2016:11 *Olika vägar till föräldraskap* avseende att registreringen av föräldraskap för personer som bytt juridiskt kön skulle skilja sig från den registrering som Skatteverket gör för föräldrar som inte bytt juridiskt kön. MmD delar utredningens bedömning att ett sådant förfarande skulle vara både svårgenomförbart och diskriminerande. MmD menar därmed, i likhet med utredningen, att det rimliga är att se över föräldraskapen i syfte att göra dem könsneutrala. Detta bör göras snarast.

Kapitel 14.4 Bemötande inom hälso- och sjukvård samt social omsorg

MmD tillstyrker utredningens förslag.

MmD vill tillägga följande: MmD har i sin verksamhet mött många transpersoner som utsatts för diskriminerande bemötande och bedömningar inom vården och vi vet att detta även leder till att personer undviker att söka vård. MmD är mycket positiva till de förslag som läggs fram av utredningen men vill även trycka på att det är av vikt att information om rätten att få vård utan att utsättas för diskriminering når ut till de personer som omfattas av detta skydd och att det säkerställs att personer som utsatts för diskriminering kan få stöd för att framföra klagomål och även ställa rättsliga krav på upprättelse när diskriminering har skett. MmD har mött många transpersoner som har anmält till Diskrimineringsombudsmannen och andra myndigheter utan att få hjälp och som till slut har gett upp. För att de utbildningsinsatser och andra åtgärder som föreslås ska få effekt så krävs det även att resurser avsätts för att de som utsätts för diskriminering ska kunna påtala och uppmärksamma den diskriminering som sker.

Kapitel 14.6 Transpersoners situation på arbetsmarknaden

Kapitel 14.6.1 Kunskapsspridande insatser

MmD tillstyrker utredningens förslag.

MmD vill tillägga följande: MmD:s erfarenheter är att det råder en stor kunskapsbrist vad gäller hur en arbetsgivare ska arbeta med aktiva åtgärder enligt kap. 3 diskrimineringslagen (2008:567). Detta gäller i relation till alla sju diskrimineringsgrunder inklusive könsöverskridande identitet eller uttryck. Det råder brist på praktiska tips och goda exempel på hur en arbetsgivare kan arbeta med dessa frågor samt vad diskrimineringslagen ställer för krav i praktiken. MmD välkomnar därför utredningens förslag om att DO ska ta ansvar för att kunskapsspridande insatser genomförs. Vi önskar också tillägga, efter dialog med vår medlemsförening FPES, att det är viktigt att utbildningarna genomförs i samverkan med andra relevanta aktörer som besitter stor kunskap om transpersoner, exempelvis Socialstyrelsen. Därtill vill MmD, i likhet med utredningen, rekommendera att en översyn görs av sådana arbetsmiljörelaterade frågor som aktualiseras för transpersoner. Detta gäller frågor om vilken toalett som ska användas, samt frågor om omklädningsrum och duschutrymme. Nyss nämnda frågor är praktiska hinder för ett bra arbetsklimat för transpersoner och bör ses över omedelbart.